Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö - TVY ry
Finlands Arbetslösas Samarbetsorganisation - TVY rf
Sörnäisten rantatie 27 C 4, 00500 HELSINKI
p. 044 544 3613 · Y-tunnus 1003909-9
http://www.tvy.fi/ · etunimi.sukunimi@tvy.fi tai toimisto@tvy.fi

TVY:n lausunto kansalaisaloitteeseen ”nollatuntisopimusten kieltäminen lailla”

TVY kiittää kansalaisaloitteen tekijöitä erittäin hyvin laaditusta ja perusteellisesta lakiesityksestä. TVY pitää jo käsillä olevaa lakiesitystä parannuksena nykytilaan, mutta on hyvä, että tästä käydään perinpohjainen keskustelu.

Nollatyösopimukset ovat aikamme viheliäisin työsopimusmuoto. Nollasopimuksilla tarkoitetaan toistaiseksi tai pidemmän määräajan voimassa olevaa työsopimusta, jossa työtunnit on määritelty alkaen nollasta, esim. 0-38 h viikossa. Tällöin yksinomaan työantaja päättää, paljonko se tosiasiassa työtunteja tarjoaa. Työntekijät ja työnantajat eivät siten ole tasa-arvoisessa asemassa, kun työn ehdoista sovitaan.

Lainsäädäntömme ei tunne nollasopimuskäsitettä tai mitään nollasopimuksiin viittaavaa. Työpaikoille on vain syntynyt huonoja käytäntöjä, jotka johtuvat juuri siitä, ettei laissa nimenomaan säädetä, mitä voidaan sopia työajasta.

Nollatuntityöntekijät ovat kaikista heikoimmassa asemassa työelämässä. Heitä on Suomessa noin 83 000 henkilöä ja he ansaitsevat parempaa. Tilastojen valossa he ovat pääosin alle 30 -vuotiaita nuoria ja erityisesti naisia. Nollasopimuksia ilmenee tyypillisesti kaupanalalla, sosiaali- ja terveyspalveluissa, majoitus- ja ravitsemispalveluissa sekä kuljetus- ja varastointialoilla. Suurin osa nollatyösopimuksella työskentelevistä haluaisi enemmän työtunteja.

TVY ajaa täystyöllisyyttä. On itsestään selvää, että työn pitää turvata riittävä toimeentulo. Koska nollatyösopimukset eivät turvaa toimeentuloa, niiden olemassaoloa ei voi perustella työllisyysvaikutuksilla.

TVY pitää nollatyösopimuksissa seuraavia asioita ongelmallisena

- Työntekijällä voi mennä viikkoja ilman kutsua töihin, ilman työtunteja, ilman palkkaa, ilman eläkekertymää. Toimeentulo on siten hyvin epävarmaa. Lisäksi työntekijälle tulee piileviä ajallisia kustannuksia, jos hän joka aamu päivystää olisiko tänään töitä.
- Henkilö voi olla tiukasti sidottu työsopimukseen, eikä saa tehdä muille töitä, muttei saa työttömyyskorvaustakaan.
- Työttömyysturvan 300 euron suojaosa on kannustanut joitakin työttömiä hakeutumaan nollatyösopimuksen piiriin. Kun he ovat irtisanoutuneet töistä (esim. syystä, etteivät he ole saaneet riittävästi työtunteja), he ovat saaneet TE-toimistosta karensseja.
- Pankista voi olla mahdoton saada luottokorttia tai lainaa, jos nollatyösopimuksella olevalle ei kerry riittävästi säännöllisiä tuloja.

- Elämän suunnittelu on vaikeaa pienillä tuloilla. Perheen perustaminen ja lastenhoito on suuri ongelma monella, koska työtunnit ovat epävarmat.
- Nollatuntisopimukset syrjäyttävät ihmisiä kiinteistä työyhteisöistä. Työelämän sukupolvia tutkineet, ovat arvioineet, että Y-sukupolven eli 1980-1990 syntyneiden, avainkokemukseksi työelämästä saattaa nousta yksinäisyys. Yhteisölliset tukirakenteet ovat kadonneet, ja erityisesti vuokratyötä tekevien nollatyösopimuslaisten työn tekemisen paikka ja työyhteisö vaihtuvat jatkuvasti. Eri työpaikkojen ja esimiesten viidakossa työtä tekevä on enemmän yksin. Nollatuntityöntekijän mahdollisuudet vaikuttaa työpaikan asioihin ovat heikot.
- 1980 -1995 syntyneiden-sukupolvi on ensimmäinen sukupolvi, joka on tullut työelämään tällaisessa tilanteessa. He jäävät helposti työelämän marginaaliin ja kokevat ulkopuolisuutta. Vaikka työllä ei olekaan nuorten keskuudessa yhtä vahvaa kytköstä identiteettiin kuin aiemmilla sukupolvilla, myös nuoret kokevat työpaikan saamisen olevan kulttuurillisesti hyväksyttävän elämän ehto. Työllistyminen on saavutus kohti aikuisuutta ja itsenäistymistä.
- Nollasopimuksia käytetään jonkin verran puhtaasti työsuhdeturvan kiertämistarkoituksessa. Tämä ei ole oikein. Irtisanomista kierretään sillä, että nollatuntityöntekijän työvuorolistaan ei vain merkitä työvuoroja. Syyksi riittää mikä vain, vaikka väärä sana tai se, että työntekijä on tullut raskaaksi. Työlainsäädäntöä kierretään myös niin, että työvuorolistoja ei täytetä ennakkoon, jolloin nollatuntityöntekijä jää, tullessaan kipeäksi, ilman sairausajan palkkaa. Ilman tunteja joutunut työntekijä sanoutuessaan irti työpaikasta voi joutua TE-toimistosta karenssiin, vaikka tunteja ja palkkaa on ollut nolla kuukaudessa, ja jäädä ilman työttömyyskorvausta.

Näissä ym. tapauksissa, kun työtunteja ei kerry riittävästi ainoa taloudellinen tuki on joko sosiaalitoimen toimeentulotuki, puoliso, kaverin laina tai pikavippi. Näihin viimesijaisiin keinoihin turvautuminen saattavat pitemmässä juoksussa aiheuttaa pysyvää syrjäytymistä työmarkkinoilta, jos esim. perheet hajoavat aiheuttaen sosiaalisia ongelmia, tai lainataakka kasvaa liian suureksi, ettei työntekoa koeta mielekkääksi.

Jokaisella Suomalaisella on perustuslaillinen oikeus työhön. Tämä edellyttää julkiselta vallalta pyrkimystä täystyöllisyyteen. Eduskunnan on aktiivisesti toimittava alityöllistettyjen puolesta.

Mikäli emme nopeasti puutu asiaan, teemme pitkässä juoksussa suuren karhunpalveluksen nuorille, nälkäisille ja kunnianhimoisille sukupolville. He haluaisivat uudistaa työpaikkoja, organisaatioita ja niiden toimintakulttuuria, mutta jäävät vuosikausiksi jumiin epävarmaan nollasopimuselämään ja pätkä- ja osa-aikatyöhön. Vähitellen nuorilta karisee usko työelämän pelisääntöihin ja johdonmukaisuuteen. Työelämä menettää palkkaamattomissa nuorissa ja naisissa jatkuvasti sellaista rohkeutta, näkemyksellisyyttä ja uudistusvoimaa, joka olisi korvaamatonta suomalaisen työelämän uudistamiseksi. Suomalaiset nuoret sukupolvet tarvitsevat positiivista erityiskohtelua.

TVY toivoo, että eduskunnassa pohditaan vielä jatkossa, mikä on kansalaisaloitteen esityksen mukaisen 18 minimityötunnin suhde sosiaaliturvajärjestelmäämme? 18 tuntia ei takaa minimityöehtosopimuksen mukaisilla palkoilla riittävää toimeentuloa, etteikö ole tarvetta täydentävälle sosiaaliturvalle. Olisiko syytä vielä laajemmin kartoittaa alakohtaisissa työehtosopimuksissa minimityöaikaa korkeammaksi? Joillakin aloilla TES:n palkan lähtökohtaisen oletuksena työn vaatimusten vuoksi on kokoaika ja vuorotyö, josta tulevat lisät. Vain siten saadaan kohtuullinen toimeentulo työstä.

Jukka Haapakoski,

Toiminnanjohtaja

Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö – TVY ry

Sörnäisten rantatie 27 C4, 00500 Helsinki

+358 50 577 2580

jukka.haapakoski@tvy.fi